

MIGRATION & INTEGRATION

- MÖJLIGHETER OCH UTMANINGAR

Uppslaget

MIGRATIONENS
historia

- FOLKVANDRINGAR DÅ OCH NU
- INVANDRINGEN TILL SVERIGE

(LÄS MER PÅ SID. 5)

DESSUTOM – FLYKTINGINVANDRING / UTBILDNING /

MIGRATIONENS EKONOMI / LÅNGSAM INTEGRATION / m.m.

Om SVENSKT NÄRINGSLIV

Svenskt Näringsliv är företagens företrädare i Sverige. Livskraftiga företag är en förutsättning för växande välstånd. Vi arbetar för att alla företag i Sverige ska ha bästa möjliga villkor för att verka och växa. Vårt långsiktiga mål är att Sverige ska återta en tät position i den internationella välståndsligan.

Svenskt Näringsliv företräder närmare 60 000 små, medelstora och stora företag. Dessa är organiserade i 50 bransch- och arbetsgivarförbund.

Vår verksamhet täcker ett brett fält och vänder sig till olika målgrupper. Vi arbetar med opinionsbildning och kunskaps-spridning, utvecklar nya idéer och tar fram konkreta förslag för att skapa ett bättre klimat för företagsamheten. Ett bättre företagsklimat ger fler företag, fler växande företag och fler jobb.

www.svensktnaringsliv.se/skolmaterial

Här hittar du fler nummer av Uppslaget
och annat intressant skolmaterial.

Uppslaget

MIGRATION & INTEGRATION

- MÖJLIGHETER OCH UTMANINGAR

I den här skriften beskriver vi hur migrationen till Sverige ser ut, vilka det är som söker sig hit, hur det går för dem på arbetsmarknaden och vad vi kan göra för att förbättra integrationen. Vi beskriver också hur migrationens ekonomi hänger ihop, hur migration påverkar ursprungsländernas och mottagarländernas ekonomi, och inte minst migranternas egen ekonomi.

INNEHÅLL

MIGRATIONENS HISTORIA

DAGENS INVANDRING

INVANDRINGEN TILL SVERIGE

INTEGRATIONS-UTMANINGEN

5 7 8 14-
17 20 22

DEN LÅNGSAMMA INTEGRATIONEN

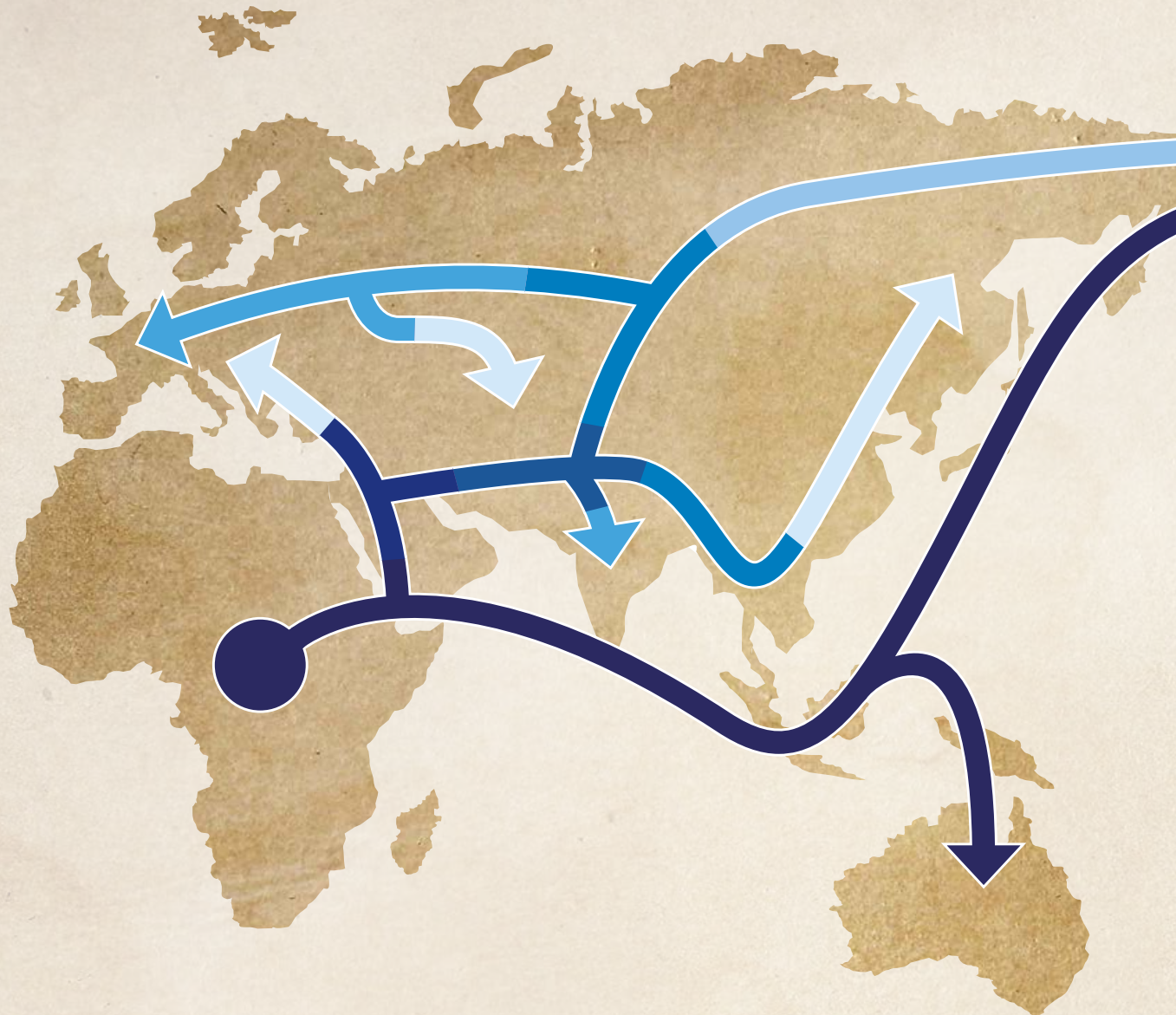
FÅ ENKLA JOBB

EN UNIK UTMANING

Bilder: Colourbox om inget annat anges

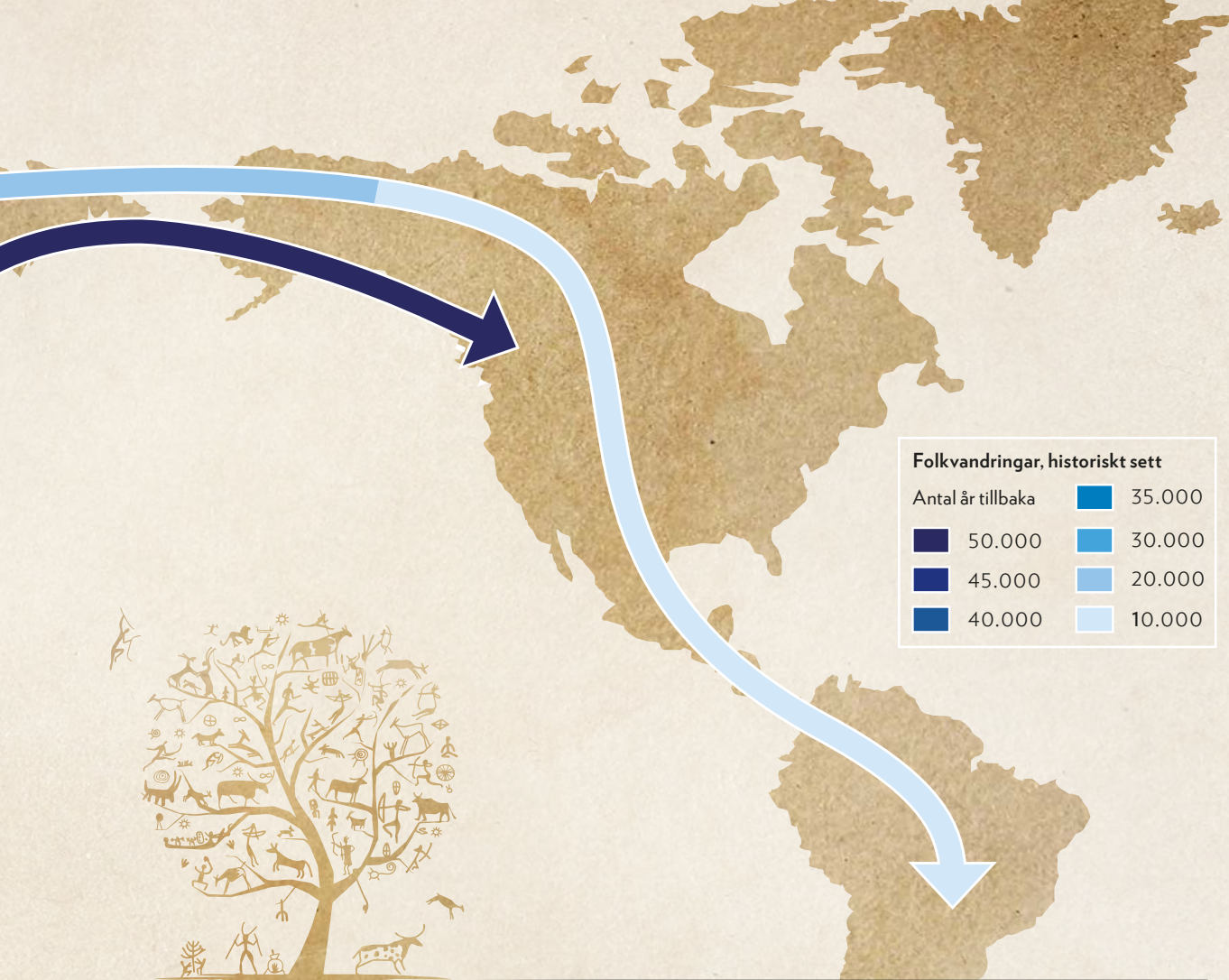

Sverige är ett av världens rikaste länder, men det hade vi inte blivit om det bara varit upp till oss själva. Sveriges välstånd bygger på öppenhet mot omvärlden, att vi har ett ständigt utbyte av varor och tjänster med andra länder, men också av idéer, innovationer och arbetskraft.

Idag söker sig många till Sverige på grund av oroligheter runt om i världen. Det stora inflödet av människor skapar utmaningar för samhället men också möjligheter. Genom att ta till vara människors talang och kompetens får vi fler som bidrar till att öka vårt välstånd.

MIGRATIONENS HISTORIA

Genom hela människans historia har migration varit en viktig del av livet och samhällsutvecklingen. Människor har alltid flytt från nöd, krig och förtryck och sökt sig till andra platser för ett bättre liv.

För 60 000 år sedan lämnade en del av våra förfäder Afrika för den arabiska halvön och därifrån spred de sig över Asien. Några hamnade senare i Europa och en del av dem i Sverige.

På den tiden var alla människor jägare och samlare som ständigt sökte nya jaktmarker, men för ungefär 10 000 år sedan utvecklades jordbruket och

människan blev bofast. Även då var migrationen viktig. Vissa flyttade till städer och andra idkade handel på avlägsna platser eller sökte sig till bättre odlingsmarker. I Europa präglades tiden runt 500-talet av att stora folkgrupper flyttade omkring och bosatte sig i nya områden. Denna tid brukar kallas folkvandringstiden.

NY TEKNIK, NYA MÖJLIGHETER

Också efter folkvandringstiden rörde sig människor mellan länder, men med dåtidens teknologi var det kostsamt, farligt och tog lång tid att förflytta sig över stora avstånd. Det var först när industrialiseringen kom igång på 1800-talet med ny teknik, som tåg och ångbåtar, som resorna började bli snabbare och billigare. Samtidigt blev rörligheten mellan länder friare och mängder av människor bytte land.

Ett av de länder som tog emot flest invandrare under denna period var USA. Många européer drömde om ett bättre liv på andra sidan Atlanten där de kunde köpa en billig jordlott att odla på och där det var fritt att tillhöra vilken religion som helst. Mellan 1880 och 1910 tog landet varje decennium emot migranter motsvarande mellan fem och tio procent av hela sin befolkning.

SVERIGES NÄST STÖRSTA STAD

Ett av de länder varifrån störst andel människor flyttade till Amerika var Sverige. Mellan mitten av 1800-talet och början av 1900-talet utvandrade så många som 1,2 miljoner svenskar till USA. Det motsvarade runt en femtedel av den svenska befolkningen och vid 1900-talets början var Chicago Sveriges näst största stad, i alla fall sett till antalet svenskar som bodde där.

Precis som dagens invandrare i Sverige håller kvar vid delar av sin nationella identitet levde svenskheten kvar i USA under lång tid. Det fanns olika föreningar för svensk-amerikaner och en mängd tidningar på svenska gavs ut. Ett exempel är tidningen Nordstjernen som grundades 1872 och fortfarande ges ut, men numera är språket i tidningen ändrat till engelska.

Bland migranterna var känslan för det gamla landet stark och än idag finns tecken kvar av de svenskar som bosatte sig runt om i USA. I Chicago samlades pengar in för att resa en staty av Carl von Linné i Lincoln Park och i staden Lindstrom i Minnesota finns en staty av Karl-Oskar och Kristina, huvudfigurerna i Vilhelm Mobergs utvandrarsvit.

Karl-Oskar och Kristina från Utvandrarserien som staty i Karlshamn.

SWEDE TOWN

Till en början levde de svenska migranterna segregerade liv. De bosatte sig i områden där det redan bodde landsmän. Många nyanlända svenskar sökte sig till Chicago och samlades i slummen i stadsdelen Swede Town.

Trots det fungerade integrationen på arbetsmarknaden bra. Många unga och ensamstående svenskor som hade varit pigor i Sverige fick jobb som hembiträden i USA och upplevde en avsevärd standardförbättring. Det var inget problem att vara både svensk och amerikan på en gång.

Men livet i USA kunde också vara tufft. Lönerna var ofta låga och arbetsvillkoren dåliga. Dessutom fanns det inga offentliga trygghetssystem som arbetslöshetsförsäkring eller ekonomiskt bistånd (socialbidrag). Samtidigt innebar de tuffa villkoren att det var få som fastnade i utanförskap. Man hittade sätt att försörja sig på och för många gick de svåra levnadsvillkoren ganska snabbt över. Svenskarna började klättra i samhällstrappan, de fick jobb med högre lön och flyttade från områden som Swede Town.

CIRKULÄR MIGRATION

Migration uppfattas ofta som någonting permanent, som att människor flyttar till ett annat land för att bosätta sig där för resten av livet. Faktum är att migration i allt högre utsträckning är tidsbegränsad och cirkulär. Många flyttar fram och tillbaka mellan länder. Man kanske väljer att studera eller jobba i ett annat land under en tid, eller blir tvungen att lämna sitt hemland på grund av oroligheter. Många forskare talar hellre om mobilitet än om migration eftersom det bättre beskriver vad det handlar om. Redan utvandringen till USA präglades delvis av sådan rörlighet. Minst 200 000 av de svenska utvandrarna återvände så småningom till Sverige.

Italienska gästarbetare i en svarverkstad på Lidingö på 60-talet. Foto: Arne Schweitz/Scanpix

INVANDRINGEN TILL SVERIGE

Från mitten av 1800-talet till första världskriget hade Sverige i det närmaste fri in- och utvandring, men eftersom Sverige i jämförelse med andra väst – europeiska länder var ett fattigt land blev invandringen inte särskilt stor. Resultatet blev istället främst att många utvandrade.

Under och efter första världskriget införde de flesta europeiska länder, inklusive Sverige, restriktioner för invandring och den fria rörlighetens epok var över. Men efter andra världskriget tog migrationen återigen fart. Den svenska industrin gick för högvarv, många migranter sökte sig till Sverige och fick komma hit för att arbeta. Nästan en halv miljon människor från främst Finland, Italien, dåvarande Jugoslavien, Grekland och Turkiet flyttade hit på 1950- och 1960-talen.

SVENSKA PÅ FABRIKSGOLVET

På den tiden var integrationen på arbetsmarknaden inget problem. Det fanns gott om jobb och de som kom hit lärde sig svenska på fabriksgolvet. Andelen som arbetade var till och med högre bland utrikes födda än bland inrikes födda.

Arbetskraftsinvandringen började stanna av under 1960-talet. Den fackliga rörelsen ville minska arbetskraftsinvandringen vilket ledde till att nya lagar stiftades som gjorde att myndigheter och fackföreningar blev de som avgjorde behovet av arbetskraftsinvandring. Samtidigt minskade efterfrågan på svenska varor i takt med att övriga Europa återuppbyggdes efter kriget.

De senaste åren har arbetskraftsinvandringen börjat öka igen, men idag är det vanligare att personer som invandrar till Sverige kommer hit av flyktingskäl eller som anhöriginvandrare.

DAGENS INVANDRING

Ungefär 16 procent, eller 1,6 miljoner, av Sveriges befolkning är födda utomlands. Det vanligaste ursprungslandet är Finland, men på senare år har allt fler invandrat från länder i mellanöstern som Syrien, Irak och Afghanistan och Afrika som Somalia och Eritrea.

MOT ÖPPNARE GRÄNSER

Dagens invandring till Sverige består till stor del av flyktinginvandring. Sedan början av 1990-talet har vi haft två stora flyktingvågor, den första var när många flydde från kriget i det forna Jugoslavien i början av 1990-talet. Den andra är 2000- och 2010-talets, när miljontals människor lämnar oroligheter i bland annat Irak, Afghanistan och Syrien.

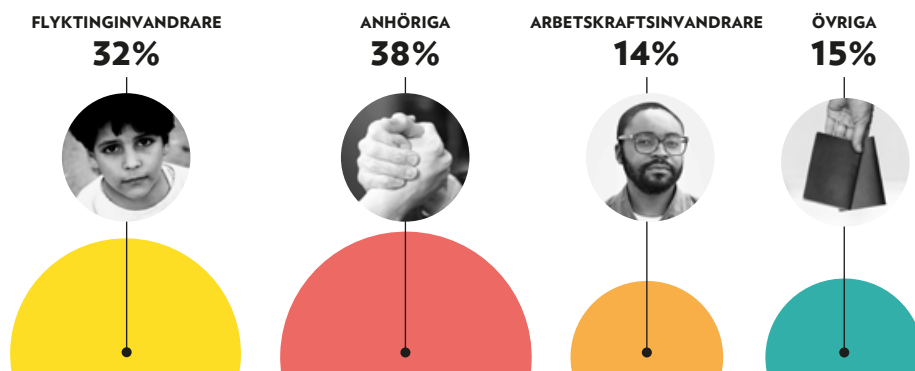
Även arbetskraftsinvandringen har ökat under senare år när Sverige återigen har börjat öppna upp gränserna. I och med inträdet i Europeiska unionen (EU) 1995 omfattas Sverige av den fria rörligheten av arbetskraft som råder inom EU. År 2008 ändrades också reglerna för arbetskraftsinvandring från tredje land, det vill säga länder utanför EU eller det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Idag är det upp till arbetsgivarna att avgöra om det finns behov av utländsk kompetens.

FLYKTINGINVANDRING

I FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna står det att "Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse". Det innebär att det är en mänsklig rättighet att söka asyl och att Sverige, och övriga länder som skrivit under, har en skyldighet att ge skydd till människor som behöver det.

Asylsökande kan få uppehållstillstånd i Sverige om de har välgrundade skäl att vara rädda för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp. Man kan få skydd antingen för att hemlandets myndigheter förföljer en eller för att dessa inte vill eller kan erbjuda skydd.

Man kan också få skydd om man löper risk att straffas med döden, utsätts för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller som civilperson löper allvarlig risk

År 2014 invandrade knappt 111 000 personer till Sverige. En stor grupp var flyktingar och skyddsbehövande. Den största gruppen var anhöriga, det vill säga människor som flyttar till Sverige av familjeskäl. Ytterligare en grupp var arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES. I gruppen "Övriga" ingår bland annat svenskar som flyttat hem efter att ha bott utomlands i några år och gäststudenter.

MIGRATIONSPIONJÄRER UNDERLÄTTAR INTEGRATIONEN

Migrationsströmmar inleds ofta av pionjärer som etablerar sig i det nya landet och som sedan lockar fler att följa efter, så kallad kedjemigration. Precis som svenskarna i Chicago sökte sig till områden där det redan bodde svenskar söker sig dagens invandrare ofta till platser och länder där det redan bor landsmän. Att det redan innan kriget bodde många syrier i Sverige är troligtvis ett av skälen till att många flyktingar från Syrien idag söker sig hit¹. Bland EU-länderna tog Sverige år 2014 emot över-

lägset flest syriska flyktingar per invånare.

Kedjemigration underlättar integrationen eftersom det redan finns såväl landsmän som släktingar och bekanta på plats som kan hjälpa nyanlända att förstå sig på det nya samhället, till exempel hur arbetsmarknaden och bostadsmarknaden fungerar och hur olika system är utformade. En möjlig förklaring till att integrationen har gått så bra för de som flydde 1990-talets Balkankrig är just att det redan fanns väletablerade landsmän i Sverige².

att skadas på grund av väpnad konflikt. Även miljökatastrofer kan vara skäl för uppehållstillstånd.

Ofta är det länder som befinner sig i blodiga konflikter som människor flyr från. Det behöver dock inte råda fullskaligt inbördeskrig för att människor ska fly. Det kan också vara länder som styrs som hårdföra diktaturer, som Eritrea, eller saknar fungerande statsapparater, som Libyen och Somalia.

Det är ibland svårt att föreställa sig att Sverige eller något grannland skulle hamna i en liknande situation, men man behöver inte gå särskilt långt tillbaka i historien för att hitta exempel på när tryggheten och freden i Sverige och Europa var hotad. Fram till Berlinmurens fall 1989 styrdes det som då kallades Östeuropa av kommunistiska diktaturer och fram till 1970- och 1980-talen var Grekland, Spanien och Portugal militärdiktaturer. Under 1990-talet utbröt krig i det dåvarande Jugoslavien och nu senast är det oroligheterna i Ukraina som har skapat oro i Europa. Det är alltså inte helt osannolikt att en militär konflikt skulle skapa stora flyktingströmmar i vårt närområde.

Not 1: Ruist, Joakim (2015, 27 mars), Därför flyr syrier just till Sverige. *Svenska Dagbladet*. **Not 2:** Örstadius, Kristoffer (2015, 5 mars), Snabbare väg till jobb för flyktingar från Balkankriget. *Dagens Nyheter*.

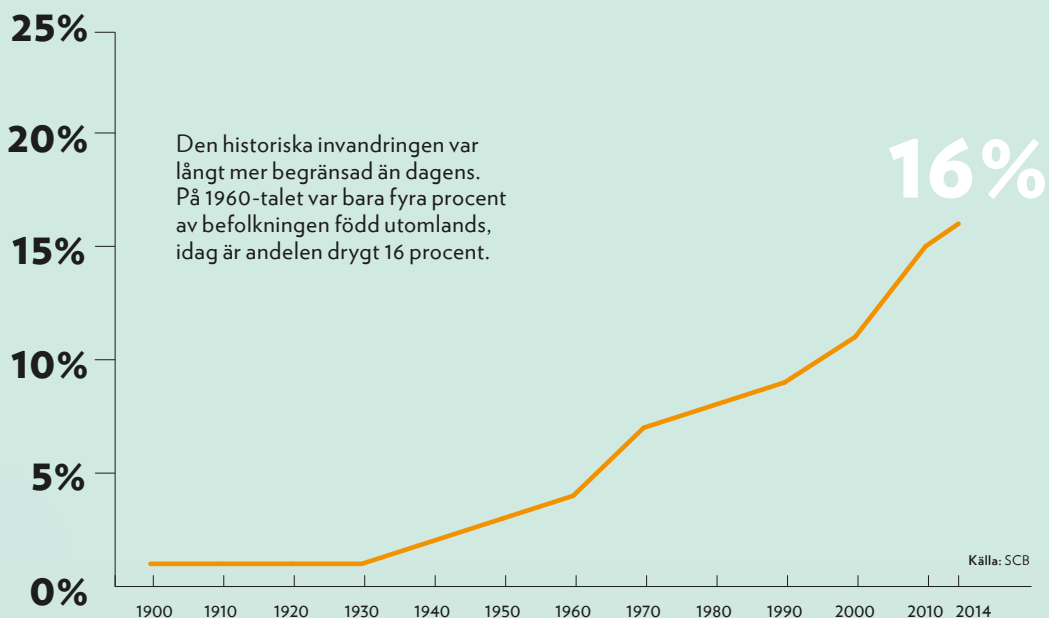
DISKUSSIONSFRÅGOR

1. Har Sverige alltid varit ett invandringsland?
2. Varför tror du att så många svenskar migrerade till USA under slutet av 1800- och början av 1900-talet? Finns det några likheter med dagens migration till Sverige?

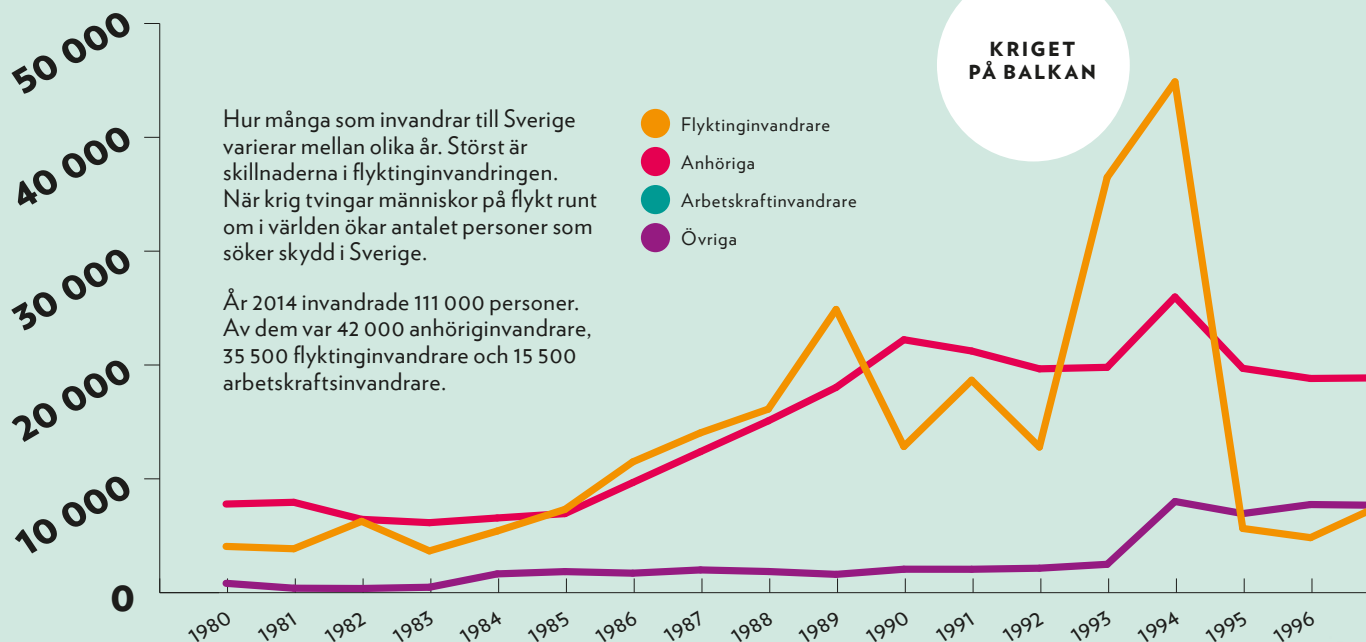
UTRIKES FÖDDA

SOM ANDEL AV DEN TOTALA BEFOLKNINGEN

INVANDRINGEN TILL SVERIGE

1980–2014

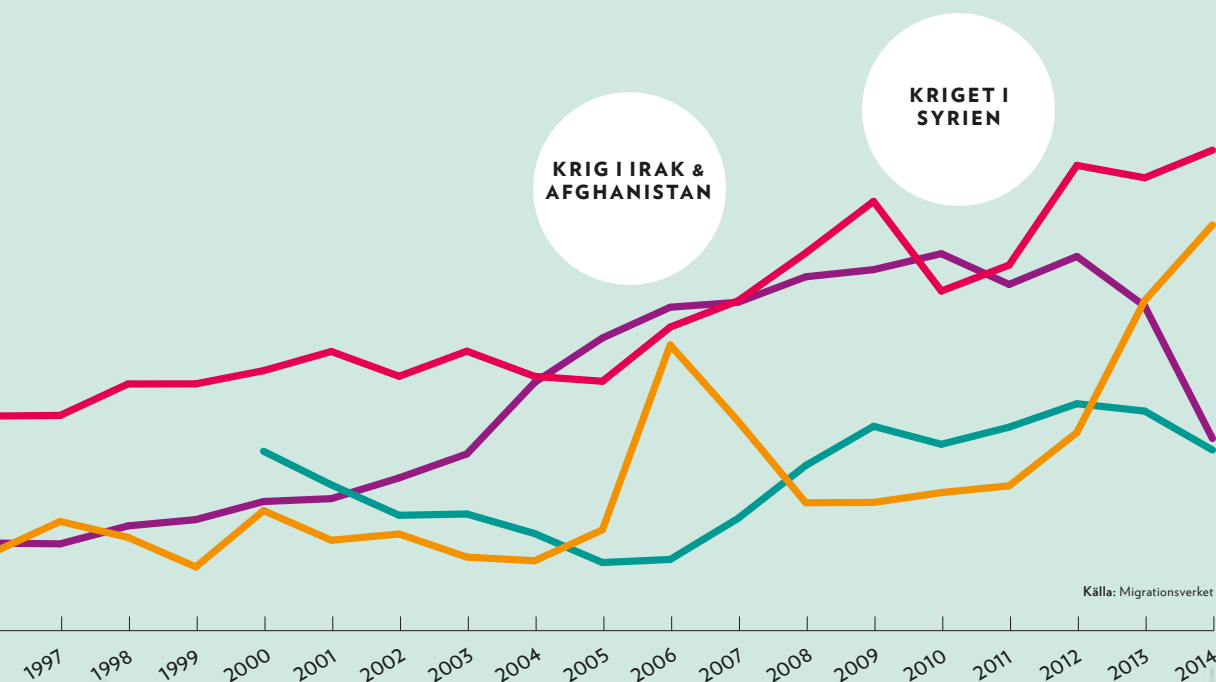
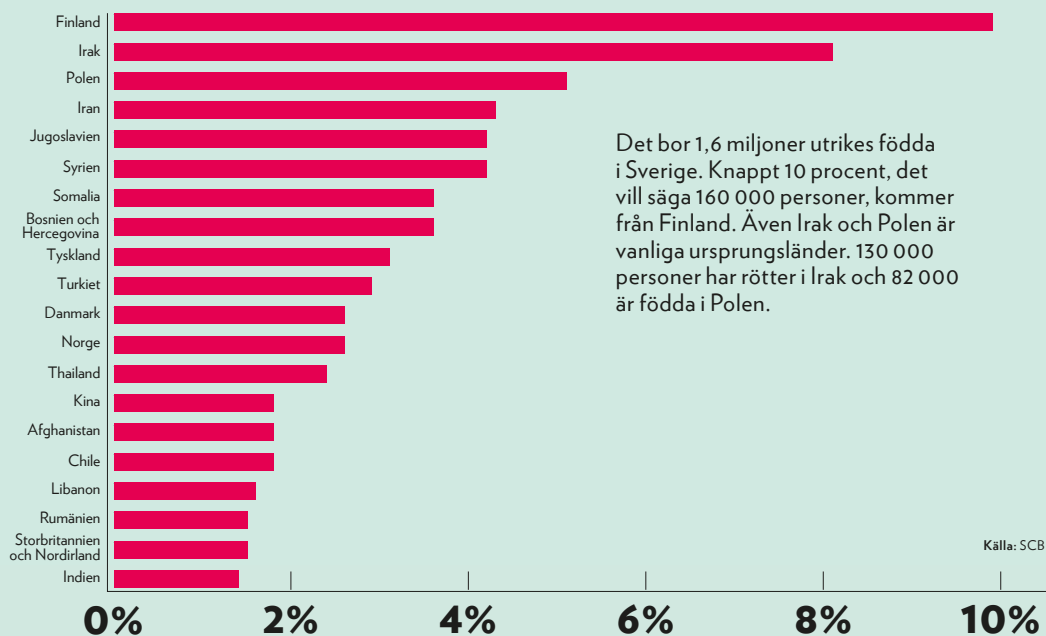

DE 20 VANLIGASTE URSPRUNGLÄNDERNA

2014

ARBETSKRAFTSINVANDRING

Förutom flyktinginvandringen är det också många som söker sig till Sverige för att de fått ett jobberbjudande. De kan antingen komma från andra EU/EES-länder och omfattas då av den fria rörligheten, eller från länder utanför EU/EES och behöver då ansöka om arbetstillstånd hos Migrationsverket.

Arbetstillstånd kan maximalt utfärdas för två år men kan därefter förlängas. Efter fyra år kan man få permanent uppehållstillstånd och kan då bo och arbeta i Sverige på obestämd tid. För att få ett arbetstillstånd måste man ha ett jobberbjudande med en lön som man kan försörja sig på. I praktiken innebär det att lönen måste ligga på minst samma nivå som enligt kollektivavtal eller praxis i branschen, eller minst 13 000 kronor i månaden. För att undvika att systemet missbrukas måste arbetsgivare i vissa branscher – exempelvis städ, restaurang och bygg – kunna visa att företaget har tillräckligt med resurser för att betala ut tre månadslöner. Den fackliga organisation som täcker branschen i fråga har också möjlighet att yttra sig innan arbetstillståndet utfärdas.

Även om fackföreningar får yttra sig är det återigen företagen – arbetsgivarna – som avgör om de behöver rekrytera personal från utlandet eller inte. Först måste dock jobbet utannonseras i Sverige och EU/EES i 10 dagar. Om man inte hittar någon som passar för jobbet kan företaget välja att utvidga sökandet till fler länder.

HÖG OCH LÅG UTBILDNING

De flesta arbetskraftsinvandrare är antingen lågutbildade eller högutbildade. Antingen saknar de gymnasieutbildning eller så har de en universitetsexamen. Den största yrkesgruppen är dataspecialister följt av restaurangpersonal och ingenjörer. De flesta jobb är jobb som få svenskar vill ha eller som få har kompetens att utföra. För många företag är tillgången till utländsk arbetskraft mycket viktig. Det gäller både för företag med enklare arbetsuppgifter, som säsongsbetonade verksamheter i skogs- och jordbruk, men också för avancerade tjänsteföretag som Spotify eller MTG.

1 TACTON SYSTEMS

Christer Wallberg är VD i Tacton Systems, ett Sverigebaserat IT-företag med 200 anställda och kunder över hela världen. I en artikel i Aftonbladet berättade Wallberg att hans företag är helt beroende av att rekrytera personal från länder utanför EU/EES:

Foto: Camilla Svensk

De datavetare och ingenjörer vi rekryterar har specialkompetens inom våra viktigaste affärsområden. Utan medarbetare från Indien, Kina, Japan, USA och Pakistan skulle vår konkurrenskraft minska och tillväxten avta, affärsvolymerna krympa och uppsägningar vara nära.

FRI RÖRLIGHET INOM EU

Sverige gick med i EU 1995. Inom EU/EES råder fri rörlighet för arbetskraft vilket innebär att alla EU/EES-medborgare har rätt att söka anställning i vilket annat medlemsland som helst. Migrationen inom Europa är ganska omfattande. Omkring 10 miljoner EU-medborgare bor i ett annat land än deras eget, bland annat har många från de krisande länderna i södra Europa flyttat norrut för att arbeta³.

I många medlemsländer har det uppstått enklaver av européer från ett och samma land. Att det bor många svenskar, främst pensionärer, i södra Spanien kanske många känner till, men att det bor många italienare i Polen – ett land som ofta betraktas som ett utvandrarnasland – kanske är mindre känt. Polen klarade sig bra genom den ekonomiska krisen i slutet av 00-talet och erbjuder fler arbetstillfällen än Italien. Antalet italienare i Polen uppskattas till omkring 10 000 och staden Wroclaw går idag under namnet Little Italy.

TAR INVANDRARNAS VÅRA JOBB?

En vanlig missuppfattning är att ökad invandring leder till högre arbetslöshet. Det man då glömmer bort är att det i en marknadsekonomi hela tiden skapas nya jobb. Om fler människor innebar högre arbetslöshet skulle länder med större befolkningar ha högre arbetslöshet än länder med mindre befolkningar, just för att de är fler. Det skulle också innebära att arbetslösheten skulle öka när befolkningen växer. I så fall skulle arbetslösheten vara svindlande hög i ett land som Sverige där befolkningen har fyrdubblats de senaste 200 åren. Istället leder arbetskraftsinvandringen till att det blir lättare för rätt person att hitta rätt jobb.

DISKUSSIONSFRÅGOR

1. Av vilka anledningar kan man få uppehållstillstånd i Sverige?
.....
2. Föreställ dig att Sverige blir invaderat och det blir krig. Hundratusentals svenskar flyr mot den danska och norska gränsen. Vad bör Danmark och Norge göra då? Tycker du att de ska ge asyl till de flyende svenskarna? Har vi rätt att förvänta oss att få skydd där?
.....
3. Kan det finnas behov av arbetskraftsinvandring samtidigt som arbetslösheten är hög?
.....
4. Inom EU råder fri rörlighet av arbetskraft, men från länder utanför EU är det svårare att ta sig till Sverige för att jobba. Tycker du att det ska vara någon skillnad eller borde alla som vill få komma till Sverige och arbeta?

Not 3: EU-kommissionen (2014), Recent trends in the geographical mobility of workers in the EU. EU Employment and Social Situation, Quarterly Review.

INTEGRATIONS- UTMANINGEN

Det tar olika lång tid för olika grupper att etablera sig i Sverige. En viktig del av integrationsprocessen är att få in en fot på arbetsmarknaden. Om nyanlända snabbt kommer i arbete blir det lättare att få ekonomin att gå ihop, både för invandrarna själva och för landets ekonomi.

För arbetskraftsinvandrare är inte detta något problem, de kommer ju till Sverige på grund av att de redan har ett jobberbjudande. För flyktinginvandrare och anhöriga kan det däremot vara svårare och ta längre tid att hitta ett första jobb.

MIGRATIONENS EKONOMI

Trots svårigheterna att etablera sig på arbetsmarknaden är migration ofta en vinst för alla inblandade, inte minst för migranterna själva och deras familjer. De flyttar oftast till länder som fungerar bättre än ursprungslandet, med fler jobb­möjligheter och högre inkomstnivå som gör det möjligt att förbättra sin lev­nadsstandard. Också släktingar som är kvar i ursprungs­länderna kan dra nytta av att en familjemedlem migrerar. Många migranter skickar pengar till familj och släktingar, så kallade *remitteringar*. Remitteringar är idag det viktigaste finansiella flödet till fattiga länder och är mer än

dubbelt så stort som det globala biståndet.

En annan fördel är att migration leder till ökade investeringar i ursprungs­länderna och mer interna­tionell handel som gynnar både invandrings- och utvandrings­länderna^{4,5}. Men migration kan även ha vissa negativa effekter på ursprungs­ländernas ekonomi. Om många högutbildade flyttar utomlands kan ekonomin försämras eftersom kompetens försvinner ut ur landet. Detta kallas för *brain drain* och är ett problem främst för små, fattiga länder där det kan uppstå brist på vissa yrkes­grupper, exempelvis lärare. Här i Sverige har vi liknande problem med sjuksköterskor som väljer att jobba i Norge där de får bättre lön.

Många migranter återvänder så småningom till sina ursprungs­länder. De tar då med sig kapital, kompetens, företagsamhet och en ökad förståelse för omvärlden. Med dessa nya kunskaper kan de bidra till ursprungs­landets utveckling.

EN LÅNGSIKTIG INVESTERING

Också mottagarländernas ekonomi påverkas av migrationen och just nu förs en livlig debatt i Sverige om hur flyktinginvandringen påverkar landets finanser. I längden finns goda möjligheter att de nya invånarna kan vara med och bidra till den ekonomiska tillväxten, men inledningsvis innebär flyktinginvandring ofta en kostnad för mottagarlandet. Mynigheternas administrationsböroda ökar och många nyanlända behöver ekonomiskt bistånd innan de hittar ett första jobb.

För att så många som möjligt ska komma i arbete så snabbt som möjligt är det viktigt att arbetsmarknaden fungerar smidigt. Det måste finnas jobb för migranter med olika utbildningsbakgrund, möjligheter till vidareutbildning och snabb validering av kunskaper så att arbetsgivarna vet vilka kompetenser migranterna har. Om arbetsmarknaden fungerar bra blir invandringen en samhällsekonomisk vinst. I länder som Australien, Storbritannien och Kanada, som främst tar emot arbetskraftsinvandrare och där arbetsmarknaden är mer flexibel, går det snabbt för utrikes födda att komma i arbete och där är invandringen en statsfinansiell vinst⁶.

ARBETSKRAFTSBRIST TROTS ARBETSLÖSHET

Migration kan få arbetsmarknaden att fungera bättre. Invandrare tar jobb som inrikes födda inte vill ha och fyller upp arbetsplatser med brist på folk. Trots att det finns arbetslösa i Sverige är det få som har lust att under några månader flytta till en helt annan del av landet för att arbeta som till exempel bär- eller svamplockare. I säsongsbetonade branscher spelar arbetskraftsinvandring en viktig roll. Eftersom invandrare oftast inte har samma anknytning till orter som människor som vuxit upp där är de mer benägna att flytta till platser där det finns jobb. Migration inom landet är viktigt i ett land som Sverige, med arbetskraftsbrist på vissa ställen och arbetslöshet på andra.

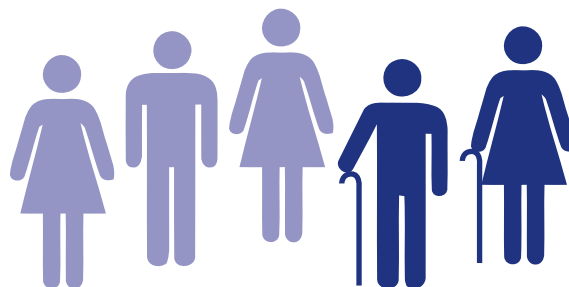
Not 4: Hatzigeorgiou, Andreas (2009), Migration och handel: uppmuntrar invandring utrikeshandel? *Ekonomisk Debatt*. **Not 5:** Javorcik, Beata S., Caglar Ozden, Mariana Spatareanu, & Cristina Neagu (2006), Migrant Networks and Foreign Direct Investment. *Journal of development economics*. **Not 6:** OECD (2013), *International Migration Outlook 2013*. OECD Publishing. **Not 7:** Bjerström, Erika (2013), *Det nya Afrika*. Weyler förlag.

JEREMY OMOROJOR

Jeremy Omorojor var journalist och medborgarrättskämpe i Nigeria men bestraffades för sitt mod. Hans son döddes och frun försvann tillsammans med det nyfödda barnet. Jeremy flydde, kom efter många umbäranden till Göteborg och flyttade till Vara i Västergötland. Numera har han återvänt till Nigeria, som anställd i det svenska vindkraftsföretaget Flexenclosure. Jeremys kunskap om landet och den lokala marknaden gör honom ovärderlig för företagets satsning i Nigeria⁷.

FLER ÄLDRE, FÄRRE JOBBAR

Invandringen kan också hjälpa till att lösa den demografiska utmaningen. Liksom många andra länder har Sverige en åldrande befolkning med allt fler som ska ha pension, vård och omsorg, samtidigt som andelen personer i arbetsför ålder minskar. Även om invandring inte kan lösa hela denna utmaning – och invandrare blir också äldre så småningom – kan ett inflöde av människor i arbetsför ålder göra det lättare att finansiera vår framtida välfärd.

i ENTREPRENÖRER

Herbert Felix var en tjeckisk jude som på 1930-talet flydde undan Hitler. Han hamnade i Sverige och använde erfarenheterna från familjeföretaget i hemlandet till att börja lägga in gurkor i ättika. AB Felix utvecklades till ett

stort företag inom bland annat konserver och färdiglagad mat. På 1990-talet köptes det upp av den norska Orklakoncernen men varumärket Felix lever fortfarande kvar på bland annat ketchup och pommes frites.

Bicky Chakraborty kom till Sverige som student från Indien i slutet av 1950-talet. Han började sin karriär genom att på sommaren göra om tomma studentlägenheter till lågprishotell. Sedan satsade han på att renovera slitna stadshotell och utvecklade den framgångsrika kedjan Elite Hotels som han driver och äger.

Detta är bara två exempel på framgångsrika svenska företag som startats av migranter. Även andra klassiska svenska företag som Bonniers, Marabou, Expressen, Findus och Handelsbanken har startats av invandrare.

i NOSTALGIHANDEL

Bland svenskar som bor i utlandet är det vanligt att man åker till det lokala IKEA-varuhuset för att få tag på knäckebröd, glögg eller saltlakrits, saker man saknar "hemifrån". De flesta migranter från fattiga länder har dock inga multinationella företag med en så tydlig nationell identitet att vända sig till, utan är tvungna att förlita sig på internationell handel för att få tag på sina favoriter. Den genomsnittlige honduranen, etiopiern eller filippiniern i USA spenderar mer än 1 000 dollar per år på varor som de saknar hemifrån⁸.

Not 8: Newland, Katherine (red) (2010), *Diasporas: New partners in development policy*. Migration Policy Institute.

DEN LÅNGSAMMA INTEGRATIONEN

Det tar tid att etablera sig på arbetsmarknaden i ett nytt land. Men det får inte ta för lång tid innan man får sitt första jobb. Ju längre tid det tar att komma in på arbetsmarknaden desto svårare blir det.

Att utrikes födda så snart som möjligt kommer i arbete är viktigt både för att migranterna ska få användning av sin kompetens, förbättra sina språkfärdigheter och känna sig som en del av samhället, men också för att samhällsekonomin ska gå ihop.

Sverige har precis som många andra länder problem med att integrera flyktinginvandrare och anhöriga på arbetsmarknaden. Det visar sig i att sysselsättningsgraden, det vill säga andelen som arbetar, är lägre för utrikes än inrikes födda. Bara 67 procent av alla utrikes födda 20–64 åringar var sysselsatta år 2014 medan 83 procent av de inrikes födda hade jobb.

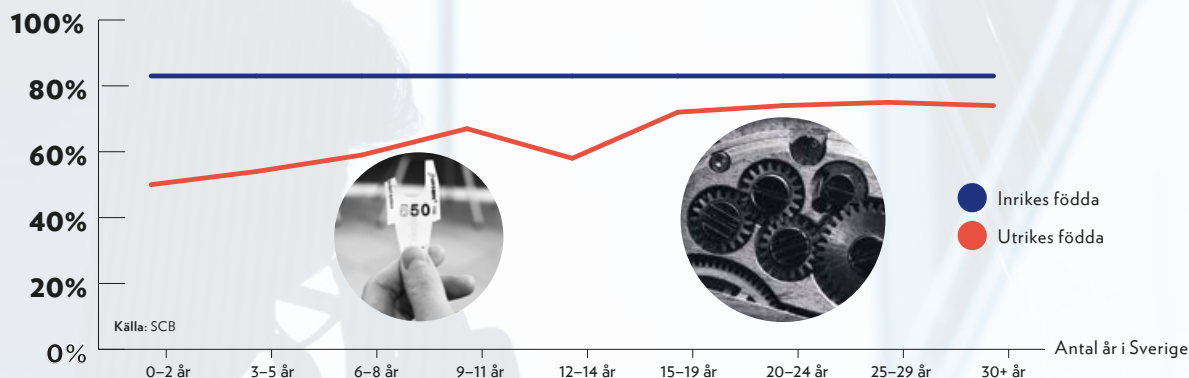
Att det är färre utrikes födda som jobbar är inte särskilt förvånande. Nyanlända kan oftast inte språk-

ket, de saknar kontakter och en del behöver kompletterande utbildning för att bygga på sin kompetens. Dessutom tar det tid att leta efter jobb och gå på anställningsintervjuer. För att undvika att utrikes födda fastnar i utanförskap behöver integrationen gå snabbare än den gör idag.

Snabbare etablering på arbetsmarknaden förbättrar också samhällsekonomin. För att så fort som möjligt vända flyktinginvandringens kostnader till en samhällsekonomisk vinst är det viktigt att minska tiden det tar innan man får sitt första jobb i Sverige. Att lyckas med detta är en av de mest avgörande delarna av den svenska integrationsutmaningen.

SYSSELSÄTTNINGSGRAD VID OLIKA LÅNG VISTELSETID

20–64 ÅR, 2014

Andelen utrikes födda som är sysselsatta beror på hur länge de har bott i Sverige. Att vara sysselsatt innebär att man har arbetat minst en timme under referensveckan eller att man har ett jobb som man varit frånvarande från, till exempel på grund av semester eller sjukdom. I diagrammet ser man att **andelen sysselsatta ökar när vistelsetiden ökar**. Personer som nyligen har kommit till Sverige är sysselsatta i lägre utsträckning än personer som bott i landet under en längre tid. Till och med efter så lång tid som **30 år** i Sverige är det färre utrikes än inrikes födda som är sysselsatta. En del av förklaringen är att **utbildningsnivån är lägre bland utrikes födda**.

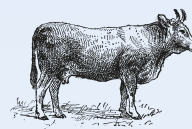
INGENJÖRER OCH JORDBRUKARE

En förklaring till varför andelen som arbetar är lägre bland utrikes än inrikes födda är att utbildningsnivån är lägre. I den utrikes födda delen av befolkningen saknar 10 procent grundskolekompetens. Bland inrikes födda är det bara en procent som inte har gått nio år i grundskola.

Utbildningsnivån skiljer sig också åt mellan olika

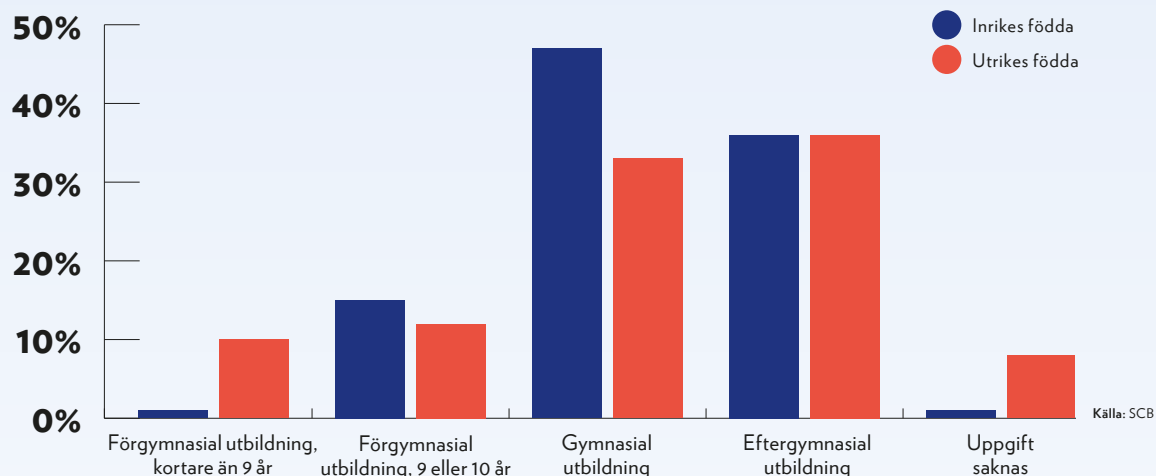

grupper av migranter. Bland utrikes födda finns allt från högt utbildade indiska dataprogrammerare till irakiska jordbrukare. Arbetskraftsinvandrare är ofta högt utbildade medan flyktinginvandrades utbildningsnivå ofta är lägre. I länder där krig och konflikter härjar är det vanligt att utbildningssystem kollapsar och många barn får inte möjlighet att gå i skola.

UTBILDNINGSNIVÅ

16–64 ÅR, 2014

SKILLNADER I SYSSELSÄTTNING

Hela 69 procent alla 25–64-åriga svenskar som är födda i Bosnien hade jobb år 2010. Bland dem som är födda i Somalia var andelen bara 25 procent⁹. Trots att många i båda grupperna kom till Sverige som flyktinginvandrare är skillnaden i sysselsättningsgrad stor. Att bosniernas sysselsättningsgrad är så pass mycket högre beror dels på att de flesta kom hit på 1990-talet och har bott i Sverige i mer än 20 år medan invandringen från Somalia blev stor först från 2008 och framåt. Bosnierna har också en fördel eftersom de i genomsnitt har högre utbildningsnivå än somalierna vilket gör det lättare för dem på arbetsmarknaden. Av de bosnier som idag är i arbetsför ålder var det många som anlände som barn på 1990-talet. För dem har det gått exceptionellt bra på arbetsmarknaden och deras sysselsättningsgrad är nästan lika hög som i den inrikes födda delen av befolkningen¹⁰.

Not 9: SCB (2010). Befolkningens utbildning och sysselsättning 2010. **Not 10:** De Lima Fagerlind, Anna (2015, 6 juli), Så integrerades Balkanflyktingarna. *Svenska Dagbladet*.

HUMANKAPITAL OCH SOCIALT KAPITAL

Ju mer lika in- och utvandringsländerna är desto lättare är det att etablera sig i ett nytt land. Om man kommer från ett land med liknande språk och kultur har man ett stort försprång jämfört med personer som kommer från länder som är mer olika.

Många migranter från gamla kolonier söker sig därför till det gamla koloniallandet just för att de redan kan språket, har liknande skolsystem och kultur. Precis som Finland är det vanligaste ursprungslandet bland utrikes födda i Sverige kommer nästan hälften av invandrarna i Frankrike och Portugal från tidigare kolonier i Afrika.

Om ut- och invandringsländerna skiljer sig mycket åt kan det visa sig att den kunskap man har om hur samhället fungerar inte alls stämmer i det nya landet.

Det kan gälla allt från hur man söker jobb – går man direkt till företaget och lämnar in sin jobbsökan eller ska man söka på deras hemsida? Hur man hittar bostad – ska man ställa sig i bostadskö eller förlita sig på kontakter? Eller något så vardagligt som hur man betalar för en bussresa – tar man med kontanter eller måste man ha ett resekort? Ju större skillnaderna är mellan hur länderna är organiserade desto mindre av den kunskap man har med sig går att använda, man förlorar en del av sitt humankapital.

Migranter förlorar ofta också en stor del av sitt sociala kapital genom att de förlorar det kontaktnät de byggt upp i ursprungslandet. Eftersom många hittar jobb genom tips från vänner och bekanta kan detta påverka möjligheterna att hitta arbete.

FÅ ENKLA JOBB

OCH ANDRA HINDER FÖR INTEGRATIONEN

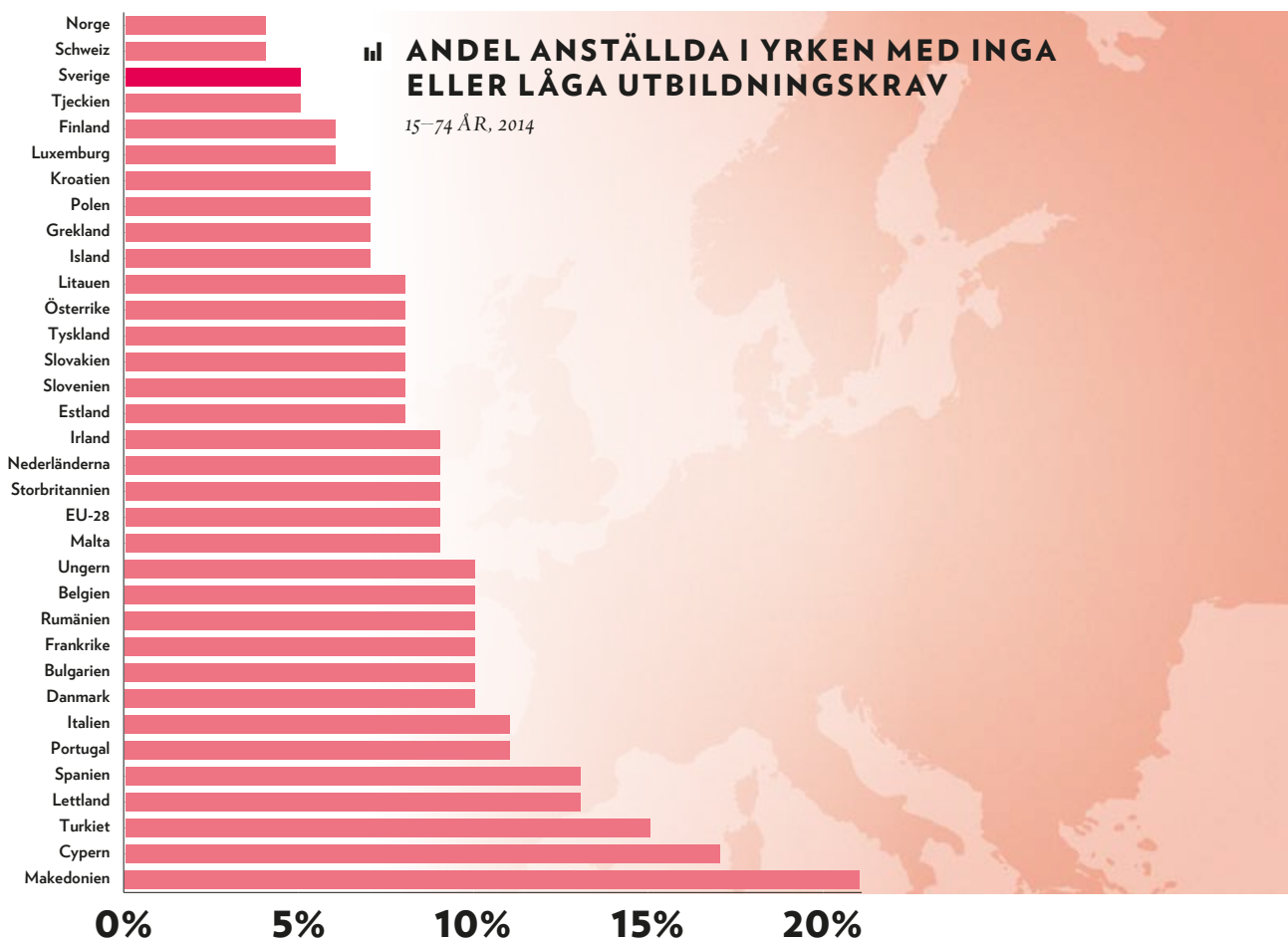
Hur kan vi bli bättre på att få fler i jobb snabbare? Något enkelt svar på detta finns inte eftersom olika invandrargrupper möter olika utmaningar.

För personer som kommer från väldigt fattiga länder med låg utbildningsnivå måste det finnas jobb att söka som motsvarar deras kvalifikationer. Saknar man både kunskaper i svenska språket och gymnasieutbildning, ibland till och med grundskoleutbildning, måste det finnas enkla jobb att söka med låga eller inga formella kvalifikationskrav. I Sverige har vi relativt få jobb av den typen. Faktum är att Sverige har lägst andel enkla jobb inom hela EU.

Bristen på enkla jobb beror bland annat på kostnaden att anställa. En anställning blir av när en arbetsgivare har anledning att tro att en person kommer skapa mer värde i företaget än vad personen kostar. Om de lägsta lönerna som tillåts på arbetsmarkna-

den är relativt högt satta, det vill säga att det inte skiljer särskilt mycket mellan hur mycket en låginkomsttagare och en medelinkomsttagare tjänar, blir många enkla jobb olönsamma. Detta är problematiskt eftersom det är just den typen av jobb som många utrikes födda med låg utbildningsnivå och bristande språkkunskaper kan söka. Istället hittar många företag andra sätt att utföra dessa enklare arbetsuppgifter på, exempelvis genom ökad automatisering.

Bristen på enkla jobb i Sverige gör att många aldrig kommer in på arbetsmarknaden. De går då miste om chansen att bygga upp sin kompetens på arbetsplatsen och att succesivt få en högre lön.

OKÄNDA KUNSKAPER

Utrikes födda kommer från många olika länder med helt skilda utbildningssystem. Det som ingår i den obligatoriska undervisningen i ett land kanske

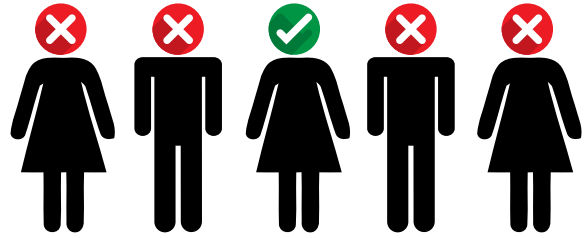
inte alls finns med i kursplanen i ett annat, och kvaliteten på utbildningar i olika länder varierar. Det kan därför vara svårt för arbetsgivare att veta vilka kunskaper en person med en utländsk utbildning har. Kan en ingenjör från Syrien samma sak som en ingenjör som utbildats i Sverige?

För att göra det lättare för arbetsgivarna att veta vilken kompetens någon från utlandet har kan validering av kunskaper hjälpa till. Genom att testa yrkeskunskaper direkt på arbetsplatsen eller jämföra utländska utbildningar med svenska blir det lättare för arbetsgivare att få inblick i vad den arbetssökande kan. Både branschorganisationer och myndigheter jobbar med validering. Studier har visat att validering av kunskaper leder till lägre arbetslöshet och en minskad risk för att hamna i ett arbete som man är överkvalificerad för¹¹.

BRISTANDE KOMPETENS

Även utbildningssatsningar är viktigt för att öka utrikes föddas sysselsättning. Förutom undervisning i svenska kan många behöva komplettera sin utbildning, till exempel ställs olika krav på sjuksköterskors kunskande i olika länder. Utbildningssatsningar kan få fler att nå upp till den kompetensnivå som krävs på den svenska arbetsmarknaden.

Men en längre vidareutbildning är inte ett lönsamt alternativ för alla, varken för privatekonomin eller samhällsekonomin. Ibland tar utbildning för lång tid. En medelålders person som saknar grundskolekompetens skulle knappt hinna läsa in både en grundskole- och en gymnasieutbildning innan pensionen. Ju äldre man är när man kommer till Sverige desto svårare är det att skola om sig. Därför är det viktigt att det är lätt att ta sig in på arbetsmarknaden även för personer som har sämre förkunskaper.

DISKRIMINERING

Något som också kan hindra etableringen på arbetsmarknaden är diskriminering. Studier har visat att arbetsgivare ibland väljer bort arbetssökande på grund av att deras namn klingar utländskt¹². Det kan bero på fördomar men också på osäkerhet om den sökandes kompetens.

Att diskriminering förekommer på arbetsmarknaden innebär inte att det nödvändigtvis är huvudförklaringen till utanförskapet bland utrikes födda. En hel del talar emot en sådan analys, bland annat att sysselsättningsgraden bland högutbildade utrikes födda med utbildning från Sverige är nästan lika hög som sysselsättningsgraden bland inrikes födda med liknande utbildning¹³.

Att en stor del av skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda äts upp över tid talar också emot diskrimineringstenen. Man behåller sitt namn och sin etnicitet genom livet och borde vara ungefär lika diskriminerad när man levt i Sverige i 20 år som efter två år.

SVAGA DRIVKRAFTER TILL ARBETE

För att integrationen på arbetsmarknaden ska fungera måste det löna sig att arbeta. I Sverige är ersättningarna i socialförsäkringssystemet och nivåerna i det ekonomiska biståndet relativt höga. Det gör att man inte alltid tjänar på att ta ett låglönat jobb och motivationen att arbeta minskar.

Not 11: OECD (2014), *International Migration Outlook 2014*. OECD Publishing. **Not 12:** Carlsson, Magnus & Dan-Olof Rooth (2007), Etnisk diskriminering på svensk arbetsmarknad – resultat från ett fältexperiment. *Ekonomisk Debatt*. **Not 13:** OECD/European Union (2015), *Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In*. OECD Publishing.

EN UNIK UTMANING

Sverige är inte det enda land som just nu har en ovanligt hög invandring, men av alla länder i EU är Sverige det land som beviljar flest flyktinginvandrare asyl per person.

Eftersom flyktinginvandringen är ovanligt hög i Sverige, både sett över tid och i jämförelse med andra länder, är integrationsutmaningen större idag än den någonsin varit tidigare. Trots att dagens integrationsutmaning är unik påminner den till viss del om den under 1990-talet när många flyktingar från Balkan sökte sig hit. För Balkanflyktingarna och deras barn har det generellt sett gått bra med integra-

tionen på arbetsmarknaden, vilket väcker hopp om att vi också ska kunna lösa dagens utmaning. Genom att förändra de strukturer som försvårar inträdet på arbetsmarknaden kan vi skapa ett mer inkluderande samhälle. Att vara ett öppet land har stärkt Sverige historiskt och kommer med största sannolikhet att vara viktigt också för vår framtida välfärd.

DISKUSSIONSFRÅGOR

1. Är migration bra eller dåligt för invandringsländernas ekonomi?
Hur ser det ut för utvandringsländerna?
.....
2. Är Sverige bra eller dåligt på integration?
.....
3. Varför är sysselsättningen låg bland utrikes födda? Vad kan man göra för att fler ska bli sysselsatta?
.....
4. Vad är ett "enkelt jobb"? Kommer du på några exempel på enkla jobb som har försvunnit?
.....
5. Globaliseringen har gjort att rörligheten för varor och tjänster (utrikeshandeln) har ökat kraftigt mellan länder, men rörligheten för människor har inte alls ökat lika mycket. Varför är det svårare för människor att korsa nationsgränser än för TV-apparater, jeans och andra handelsvaror? Ska det vara så? Tror du att migrationen kommer öka i framtiden?

Uppslaget

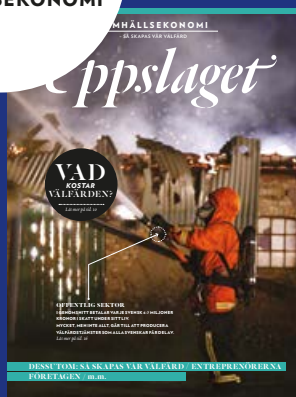
MIGRATION & INTEGRATION

- MÖJLIGHETER
OCH UTMANINGAR

I den här skriften beskriver vi hur migrationen till Sverige ser ut, vilka det är som söker sig hit, hur det går för dem på arbetsmarknaden och vad vi kan göra för att förbättra integrationen. Vi beskriver också hur migrationens ekonomi hänger ihop, hur migration påverkar ursprungsländernas och mottagarländernas ekonomi, och inte minst migranternas egen ekonomi.

Beställ

NUMRET OM
SAMHÄLLESEKONOMI

- Arbetsmarknaden • Miljö • Tillväxt
- Vinst • Immaterialrätt • Samhällsekonomi
- Migration och integration • Frihandel

Beställ gärna våra andra nummer av Uppslaget på www.svensktnaringsliv.se/skolmaterial. Uppslaget finns även att läsa digitalt för iPhone, iPad eller Android. Gå till Apples AppStore, Google Play eller till www.svensktnaringsliv.se för att läsa direkt på din dator. Sök efter "Uppslaget" för att hitta dem.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Svenskt Näringsliv, Storgatan 19, 114 82 Stockholm, Telefon: 08-553 430 00